

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

SÖZLÜ MİRAS

İLERİ SEVİYE

Sözlü Miras

İleri Seviye

EKİM-2021

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Yayın Numarası: 7798

Tanıtıcı Yayınlar: 212

Editör

Prof. Dr. Necati DEMİR

Yazarlar

Prof. Dr. Necati DEMİR

Dr. Öğr. Üyesi Berker KURT

Ölçme Değerlendirme Uzmanı

Prof. Dr. İsmail KARAKAYA

Psikolojik Rehberlik Uzmanı

Doç. Dr. Murat KURT

Yayına Hazırlık

Aren Reklam Tanıtım Dış. Tic. Ltd. Şti.

Genel Yayın Yönetmeni

Arif DEMİRBAŞ

Genel Koordinatör

Engin YALÇINKAYA

Proje ve Yayın Koordinatörü

Neslihan GÜRSOY DEMİRBAŞ

Tasarım ve Dizgi

Emrah ANDIŞ

Pakize UYANIKER

İllüstrasyonlar

Yavuz Eren DÖLCEL

ISBN: 978-605-7937-48-3

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

İÇİNDEKİLER

FIKRALAR	5
MATEMATİKÇİ.....	10
İNCE PAZARLIK	11
YAĞMURDAN KAÇIYORUM.....	12
BİRİSİNİN ANASI AĞLAYACAK	14
BİZ YILLARDIR BAKIYORUZ.....	16
AYNI YAŞTA DEĞİL MİDİR?	18
DÖRDÜNCÜ MOTOR	20
NEYLERDİM BEN.....	22
EFSANELER.....	27
SULTAN SUYU.....	32
ÜNYE KALESİNİN FETHİ.....	34
MÂNİLER	41
TEKERLEMELER.....	51
HALK HİKÂYELERİ.....	63
KÖROĞLU'NUN RÜYASI	68
ORTA OYUNU	81
KUNDURACI.....	86
ÇOCUK OYUNLARI	101
DEDEMİN BAĞÇESİ.....	106
HECE-HARF OYUNU.....	108
AYAK OYUNU	110
Kaynaklar.....	114

+

+

+

Fıkralar

Merhaba çocuklar,

Orta Seviye Sözlü Miras kitabında olduğu gibi sizlerle güzel mi güzel, komik mi komik fıkralar paylaşacağım yine. Ancak sizleri bu tür hakkında biraz daha aydınlatmak isterim.

Biliyor musunuz fıkraların sosyal hayatta çok önemli yerleri vardır. Bunun en güzel örneği Osmanlı dönemidir. Bu dönemde pek çok farklı dinden, dilden ve ırktan insan bir arada barış içinde yaşamıştır.

Bu farklı insan tipleri bir arada yaşarken birbirlerini eleştirmişler ama bunu fıkra yoluyla yapıp hem düşüncelerini dile getirmişler hem de eğlenmesini bilmişlerdir. Temel-Dursun, Bekri Mustafa, Bektaşî bunlardan bazılarıdır.

Fıkralar, bireysel ve toplumsal problemlerden kaynaklanan durumları ele aldığı için dinleyici veya okurlarını güldürmekle birlikte onların düşünmelerini ve böylece kendi durumlarını gözden geçirmelerini sağlar.

Fıkralar bir gerçeğin veya bir öğüdün doğrudan değil de örtük olarak söylenmesi için kullanılan önemli araçlardır. Örneğin başkalarının işine karışma veya kendi işine başkalarını karıştırmayı öğüdünü muhatabına doğrudan söylemek yerine bunu şu fıkrayla dile getirsek daha güzel olmaz mı: Nasreddin Hoca'ya "Sizin sokağa birisi girdi, elinde baklava tepsisi var" derler. Hoca "Bana ne?" der. "Ama bak, o adam senin kapını çalıyor." derler. Hoca bu sefer: "Sana ne?" karşılığını verir.

Gördüğünüz gibi fıkralar sadece bir sözlü edebiyat ürünü değil aynı zamanda iletişimi düzenleyen bir araçtır.

Fıkralar dil becerilerinin gelişmesi için de önemli bir araçtır. Fıkroyu düzgün bir şekilde anlatmak, vurgu ve tonlamayı yerinde yapabilmek, konuşma becerisinin

gelişimine yardımcı olmaktadır. Fıkra dinlerken az sözden anlamı çıkarabilme gerekliliği, dinleme becerisinin önemli süreçlerinden olan dikkat ve anlamanın gelişmesini sağlamaktadır. Bu nedenle fıkralar hem anlama hem de anlatma becerisinin gelişimine katkıda bulunur.

Çoğumuzun aklında olan fıkra sayısı oldukça sınırlıdır. Sizden istediğimiz yeni fıkralar araştırmanız ve bunları arkadaşlarınızla paylaşmanız.

Sizce fıkra anlatmanın veya fıkra dinlemenin başka ne gibi yararları olabilir?

Konuşmalarınızda fıkraları kullanmanın etkileri neler olabilir?

Hadi, sizin için seçtiğim örneklere bakıp inceleyelim.

MATEMATİKÇİ

Bir gün öğretmen matematik dersinde öğrencilerine sorar:

– Çocuklar, matematik asla yalan söylemez. Matematiğin yalan söylemediğine bir örnek göstereyim. Bir kişi bir tarlayı beş günde sürüp bitirirse, beş kişi bir günde sürüp bitirebilir. Buna benzer bir örnekte siz verin bakalım.

Öğrencilerden birisi gülerek cevap verir:

– Örneğin bir kişi buradan İstanbul'a altı günde ulaşabilirse altı kişi bir günde ulaşabilir.

İNCE PAZARLIK

Ana, baba ve üç çocuktan oluşan bir aile tatile çıkarlar. Tatil yapacakları kasabaya ulaşırlar. Baba taksi kiralamak ister. Şoföre otelin bulunduğu yere kaç paraya gideceğini sorar.

Şoför:

– Siz ve eşiniz için dört yüz elli lira alırım, çocuklardan ise para almam, der. Bunu duyan cimri baba çocuklarına döner:

– Haydi çocuklar, binin taksiye, şoför amcanız sizi otele götürsün, biz de anneniz ile geze geze geliriz.

YAĞMURDAN KAÇIYORUM

Vaktiyle bir gün yağmur yağıyormuş. Nasreddin Hoca da evinde, pencerenin kenarına oturmuş, dışarıyı seyretmekteymiş.

O sırada yağmurda ıslanmamak için kaçan komşusunu koşarken görmüş. Camı açıp:

- İnsan hiç Allah'ın rahmetinden kaçır mı komşu, demiş. Komşusu bu sözü duyunca utanmış ve sakın sakın yürümeye başlamış.

Başka bir gün Hoca dışarıdayken yine yağmur yağmaya başlamış. Yağmura yakalanan Hoca evine doğru koşarken bu defa komşusu evdeymiş ve pencereden seslenmiş:

- Hoca rahmetten kaçırırsun, sen hiç utanmıyor musun, demiş. Nasreddin Hoca:

- Ben hiç rahmetten kaçır mıyım? Düşen rahmetin üstüne basmamak için koşuyorum, demiş.

BİRİSİNİN ANASI AĞLAYACAK

Nasreddin Hoca'nın iki oğlu varmış. Oğullarından biri çömlekçilik yaparak evini geçindirirmiş. Hoca bir gün bu çömlekçi oğlunun yanına ziyarete gitmiş. Uzun uzun sohbet etmişler. Oğlu dertli bir şekilde:

– Baba, merak içindeyim. Bu yıl bütün paramı bu çömleklere yatırdım. Havalar güneşli olur da bu çömlekler kurursa çok zengin olacağım. Eğer yağmur yağarsa hepsi şişip çatlayacak ve işte o zaman anam ağlayacak, demiş.

Hoca oradan ayrıлып diğer oğlunu ziyarete gitmiş. Oğlu tarlanın kenarından durmuş, tarlaya doğru bakıp düşünüyormuş:

– Baba! Hoş geldin.
Bütün paramı bu tarlaya harcadım.
Çok tohum ektim.

Eğer yağmur yağarsa çok para kazanacağım. Fakat kuraklık olursa bu tohumlar bitmez, zarar ederim. İşte o zaman anam ağlar, demiş.

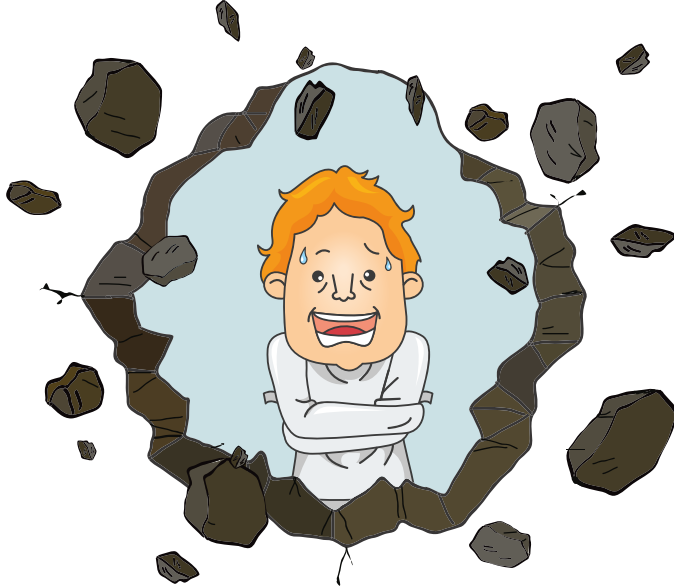
Nasreddin Hoca üzüntülü üzüntülü eve dönmüş. Bu hâlini gören karısı:

- Ne oldu Hoca? Canın pek sıkkın, demiş.
- Hanım! Asıl dert senin, sen kendi hâlini düşün. Çünkü yağmur yağsa da yağmasa da oğlanlardan birinin anası ağlayacak.

BİZ YILLARDIR BAKIYORUZ

Akıl hastanesine yeni atanan müdür, bir gün hastaneyi dolaşmaya, her şeyi gözden geçirmeye karar vermiş. Hastanenin içinde dolaşırken dışarıya bakan duvarların birinin dibinde bir grup akıl hastası görmüş. Hastalar tek sıra olmuş, duvardaki bir delikten bakıyorlarmış. Merak edip yanlarına gitmiş:

- Yahu hepiniz toplanmışsınız. Siz burada ne yapıyorsunuz? Hastalar:

- Aslında biz hiçbir şey yapmıyoruz. Şuradaki delikten dışarı bakıyoruz... Müdür merak etmiş. Hastaları kenara itmiş:

- İzin verin, bir de ben bakayım, demiş ve delikten dışarıya doğru bakmış. Çok şaşırmış. Çünkü delik kapalıymış ve oradan hiçbir şey görünmüyormuş. Öfkeli bir şekilde hastalarına dönerek:

- Arkadaşlar! Şimdi sizin baktığınız bu delikten ben de baktım. Buradan hiçbir şey görünmüyor. Peki, siz ne görüyorsunuz? demiş. Deliler hep bir ağızdan:

- Aşk olsun Müdür Bey! Biz yıllardan beri bakıyoruz. Henüz bir şey göremedik. Siz bir bakışta nasıl göreceksiniz ki, demişler.

AYNI YAŞTA DEĞİL MİDİR?

Temel iyice yaşlanmış. Bu arada sol ayağında sürekli ağrılar başlamış. Artık ağrılara dayanamayan Temel doktorun yolunu tutmuş:

- İyi günler doktor bey.
- Buyurun!
- Bir şikâyetim var doktor bey.
- Rahatsızlığınız nedir? Anlatın, sizi dinliyorum.
- Benim bu sol ayağım devamlı ve şiddetli olarak ağrıyor. Artık ağrılara dayanamıyorum.

Temel'i kısa bir süre inceleyen doktor teşhisini koyar:

– Efendim! Sizin ağrılarınız yaşlılıktan meydana gelmektedir. Yani ayağınızda yaşlılığa bağlı romatizma var.

Doktorun bu teşhisini duyan Temel:

– Doktor Bey! Siz öyle diyorsunuz ama benim sağ ayağım hiç ağrımıyor. O da öbür ayağımla aynı yaşta değil midir?

DÖRDÜNCÜ MOTOR

Temel ile Dursun uçakla İstanbul'a gitmektedirler. Bir ara uçakta bir sarsıntı olur. Herkeste bir korku, bir telaş... Pilot almış eline mikrofonu, yolculara bilgi vermiş:

– Motorun biri arızalandı. Fakat merak etmeyin, geride üç motor daha var. Üç motorla da gidebiliriz...

Pilottan 15 dakika sonra bir anons daha:

– Değerli yolcular, motorun biri daha arıza yaptı ve devre dışı kaldı. Fakat telaşa gerek yok. İki motorla rahatlıkla gideriz...

Pilot 5 dakika sonra üçüncü motorun da arızalandığını duyurur. Fakat tek motorla da yolculuğu sürdürebileceklerini söyler. Temel artık dayanamaz:

– Ula Dursun! İster misin şimdi dördüncü motor da arızalansın da böylece hepten havada kalalım...

NEYLERDİM BEN

Bir gün Nasreddin
Hoca, köyüne
dönerken
yorgunluktan
dinlenmek için
heybetli bir ceviz
ağacının altına
oturmuş. Bu koca ceviz
ağacının yanında kocaman bir bal
kabağı tarlası varmış.

Hoca önce kafasını kaldırıp
ceviz ağacına bakmış, sonra
başını çevirmiş koca bal kabağı
tarlasına bakmış. Kendi kendine
söylenmiş.

- Ey koca Rabbim, demiş, kavuğumla aynı büyüklükte bal kabağı serçe parmağım kadar sapta duruyor. Şu koca ağacın meyveleri ise eşeğin gözünden ufak.

O böyle kendi kendine düşünürken bir ceviz pat diye Nasreddin Hoca'nın kafasının ortasına düşüvermiş. Kafası da düşen ceviz gibi şişen hoca bir cevize, bir kabaklara tekrar bakmış.

- Ey yüce Rabbim! Ben sözümü geri aldım. Ya şu altında oturduğum ağacı, bal kabağı ağacı yapsaydın neylerdim ben.

FIKRALAR

ÖĞRENDİKLERİM, HOŞLANDIKLARIM VE PAYLAŞTIKLARIM

Yukarıdaki fıkralardan
hareketle öğrendiklerim /
fark ettiklerim;

Sözcükler:

Çıkarımlar:

Öğrenmek istediğim
fıkraların içeriği

ile ilgili olmalıdır.

En çok dikkatimi çeken
fıkra:

Çünkü:

En çok hoşlandığım fıkra :

Çünkü:

Yukarıdaki fıkraları
sorguladığımda en ilginç
olan fıkra;

Çünkü:

Yukarıdaki ilginizi çeken
veya hoşlandığınız fıkrayı
ezberleyerek ailenizle
veya arkadaşlarınızla
paylaşabilirsiniz. (Video
veya sosyal medya
araçlarını kullanabilirsiniz.)

+

+

+

The image features a vibrant purple background with a pattern of thin, horizontal white lines. In the center, there is a bright yellow, rounded rectangular shape with a slight 3D effect, as if it's a card or a sticker. On this yellow shape, the word "Efsaneler" is written in a playful, rounded, orange-brown font with a thick white outline and a subtle drop shadow. Surrounding the central yellow shape are several white decorative elements: small plus signs (+) and clusters of small dots (resembling halftone or a starry pattern) in the corners and along the edges. The overall aesthetic is modern, clean, and visually appealing.

Efsaneler

Merhaba!

Ben Kız Kalesi efsanesindeki kralın kızı. Benim efsanemi okudunuz mu? Bu bölümde sizin için başka efsaneler paylaşacağım ama benimle ilgili efsaneyi okumadıysanız okumanızı öneririm. Bu benim size ödevim olsun. Şimdi sizlere efsane konusunda bilgi vermek istiyorum.

Tarih, toplum ve tabiat olaylarının olağanüstü, akıl dışı açıklama ve yorumlamalarla anlatıldığı öykülere efsane ya da söylence denir. Efsaneler de masallar gibi olağanüstü olaylara yer verilmeleri bakımından birbirine benzerler; fakat efsane, inanılmaya daha uygun olması açısından masaldan ayrılır, öykü ve destana daha yakın bir tür sayılır.

İnsanlar, yaşadığı coğrafyaya ait önemli gördükleri kişileri, nesneleri ve mekânları kutsallaştırırlar ve sırrını çözemedikleri konuları çeşitli biçimlerde yorumlarlar.

Bunlara yaşanmış bazı olayları da katıp nesilden nesile aktarırlar. Efsaneler, insan ile insanı, insan ile coğrafyayı, insan ile diğer varlıkları, insan ile maneviyatı birbirine gönül bağı ile bağlayan unsurlardır.

Efsaneler, coğrafyayı vatan yapma, vatana kök salma, vatana ruh verme unsurlarıdır. Anadolu'nun her köşesinde tarihi yapılar ve o bölgenin yapısı ve özellikleriyle ilgili bir efsaneye rastlamak mümkündür. Kız Kulesi efsanesi, Kız Kalesi efsanesi, Gelinkayaları efsanesi, Sarıkız efsanesi, Şahmeran efsanesi, Yedi Uyurlar efsanesi bunlardan sadece birkaçıdır.

Efsaneler önemli bir eğitim aracıdır. Güzel ahlaklı olmanın faydalarını ve nasıl güzel ahlaklı olunacağını işlemektedir. Efsaneler hilenin, düzenbazlığın, nankörlüğün, cimriliğin kötülüğünü; dürüstlüğün, sağlam karakterli olmanın, cömertliğin güzelliğini en iyi biçimde anlatmaktadır.

Şimdi sıra sizde...

- ✓ Dünyada bilinen en ünlü efsaneler nelerdir?
- ✓ Yaşadığınız ülkenin efsanelerinden birini bizimle paylaşır mısınız?

Efsanelerin toplum için önemi hakkında sizler de kısa bir araştırma yapabilirsiniz.

Sizin için seçtiğim ve beğeneceğinizi umduğum efsaneleri okumaya hazır mısınız?

İyi okumalar...

SULTAN SUYU

Türk sultanlarından Fatih Sultan Mehmet, Trabzon'u almak için sefere çıkmış. Zigana dağlarına geldiğinde çok susamış. Çok da yorgunmuş. Dağın tepesine yürüyerek çıktığı için terlemiş. Çeşmeye yaklaşmış. Güzel bir kız çeşmede su dolduruyormuş. Sultan Mehmet:

— Güzel kızım! Bana bir tas su ver misin? demiş.

Kız tasını doldurmuş. Fatih Sultan Mehmet'in yanına gelince suyu yere dökmüş.

Kız, tekrar çeşmeye dönmüş. Bu hareketi üç kez tekrarlamış. Dördüncüde doldurduğu suyu Fatih Sultan Mehmet'e uzatmış. Fatih Sultan Mehmet suyu içmiş. Sonra kıza:

—Güzel kızım! Neden üç kez suyu döktün? Neden dördüncüde verdin? demiş.

Kız, Fatih Sultan Mehmet'e şöyle cevap vermiş:

—Sultanım! Hava çok sıcak, terlemişsinizdir. Bu su çok soğuktur. Terliyen içip hastalanmayasın diye öyle yaptım.

Fatih Sultan Mehmet, güzel kızın bu düşüncesinden çok hoşlanmış. Ona teşekkür etmiş. Kıza hediyeler vermiş. Sonra atına binmiş. Trabzon'u fethetmeye gitmiş. O günden sonra da bu çeşmenin adı Sultan suyu olarak anılmış.

ÜNYE KALESİ'NİN FETHİ

Ünye Kalesi, ilçeye yaklaşık 3 km uzaklıktadır. Bölgeye hâkim ve el değiştirmesi hemen hemen imkânsız bir yapıya sahiptir.

Eskiden bu kale çok meşhurmuş. Çünkü burada devrin en önemli silahları bol miktarda bulunmaktaymış. Hatta silahlar burada üretildiği için cephanenin bitmesi de mümkün değilmiş.

Dânişmend Gazi, Niksar'ı fethedip burayı başkent yaptıktan sonra Ünye tarafına sefer düzenler. Askerleriyle bu kaleyi kuşatır. Fakat düşmanlar sur içinden sürekli ok atmaktadır. Türkler, kale içindeki mevcut okların bitmesi için birkaç gün beklerler. Fakat bitecek gibi görünmez. Artık yapacak bir şey kalmaz. Kalenin sadece bir oyun ile ele geçirilebileceğini düşünen Dânişmend Gazi, askerlerine çok sayıda keçi bulmalarını emreder.

Askerler çevreye dağılır, keçi toplamaya başlarlar. Bu arada da planlarından kimseye bahsetmezler.

Askerler keçileri bir araya getirirler. Gece karanlığı her tarafı kaplayınca keçilerin boynuzlarına mumlar bağlayarak kale istikametine doğru salarlar. Düşmanlar karanlıkta boynuzlarında ışık yanan keçileri Türk askerleri sanırlar. Bu kadar askere karşı koyamayacaklarını anlayınca hemen teslim olurlar. Böylece Ünye Kalesi, Dânişmend Gazi'nin kıvrak zekâsıyla, Türklerin eline geçmiş olur.

Etkinlikler

Efsaneler Hakkında Öğrendiklerim:

Özellikleri :

.....

.....

.....

.....

Toplular için yararları:

.....

.....

.....

.....

Etkinlikler

Eğitimde efsane öğretiminin yararları:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

EFSANELER

ÖĞRENDİKLERİM, HOŞLANDIKLARIM VE PAYLAŞTIKLARIM

Efsanelerde dikkatimi
çeken konular;

Efsanelerde en çok
hoşuma giden kısım:

Çünkü;

Diğer ulusların efsaneleri
ile Türklere ait efsanelerin
ortak ve farklı yönleri olarak;

söyleyebilirim.

Bu kitapta okuduğunuz
efsanelerin dışında en
çok hoşunuza giden
ve dikkatinizi çeken bir
efsaneyi belirleyiniz.
Sonra bunu ailenizle
veya arkadaşlarınızla
paylaşınız.

+

+

+

Mâniler

The image features a vibrant purple background with a pattern of thin, horizontal white lines. In the center, a bright yellow, rounded rectangular card is displayed, slightly overlapping a white card beneath it. The word "Mâniler" is written on the yellow card in a bold, stylized font with a blue-to-orange gradient and a white outline. The card is surrounded by several white plus signs and two clusters of small white dots, one above and one below the card, adding a decorative touch to the composition.

Merhaba arkadaşlar,

Sıra geldi sözlü kültürümüzün mânilerini biraz daha detaylı öğrenmeye...

Her toplum günlük yaşam tarzını ve kültürünün içerdiği öğeleri sözlü gelenek yoluyla gelecek kuşaklara aktarmak ister. Böylelikle anonim birçok sözlü ürün zamanla değişerek de olsa yüzyıllarca varlığını sürdürür. İşte Anadolu halkının düşüncesini, kültürünü, yaşam tarzını, duygularını ve hatta dertlerini bu yolla aktaran yöntemlerden biri de mânilerdir.

Mâniler yüzyıllardır düşün yeri, kahvehane ya da benzeri topluluklarda söylenirdi. Bugün daha çok ramazan aylarında bir gelenek olarak söylenmeye devam etmektedir.

Söyleyeni belli olmayan ve atma türkü, imece türküsü, eski türkü, dümbelekçi türküsü isimleriyle de bilinen mâni, zor olan işlerde zorluğu bir parça azaltmak, kolay ve eğlenceli hâle getirmek için genellikle karşılıklı söylenen bir türdür. Dörtlükler hâlinde söylenir.

Mânilere genel anlamda bakıldığında Türk insanının sosyal, ekonomik ve kültürel yapısının çok güzel biçimde yansıtıldığı görülecektir. Giyim, kuşam, mutfak, mimari gibi özellikler mânilerde gözler önüne serilmektedir.

Aşk, ölüm, sevgi, ayrılık, özlem, mutluluk başta olmak üzere hemen hemen tüm konularda mâni söylenebilir (düzülebilir).

Mâniler, çocukların konuşma ve dinleme becerilerinin geliştirilmesinde birinci derecede önemli bir yere sahiptir. Kolay ezberlenebilir olması nedeniyle bellek gücünün artırılmasına yardımcı olur.

Mânilerin; ayaklı mâni, deyiş, düz mâni, kesik mâni, kirpikli mâni, cinaslı mâni, yedekli mâni, kıstaklı mâni gibi türleri vardır.

Sizler de en çok hoşunuza giden ve içeriği öğretici olan bir mâniyi belirleyin. Belirlediğiniz mâniyi sınıftaki arkadaşlarınızla sözel veya yazılı olarak paylaşın.

Deniz üstünde minder,
O minderi sen dönder.
Eğer beni seversen,
Ayda bir mektup gönder.

Zöhre Balıkçı-Adıyaman

Dere aşağı kurt izi,
Düşman ayırdı bizi.
Ayıran düşman olsun,
Mevla'm kavuşturur bizi.

Fatma Ekisi-Kastamonu

Dibekte tuz olaydım,
Gökte yıldız olaydım,
Yâr kapıdan geçerken,
Evde yalnız olaydım.

Gülizar Yiğit-Ankara

Mâni benim ezberim,
Kan ağlıyor gözlerim.
Ben yârimin yolunu,
Ömür boyu gözlerim.

Zeliha Sığircı-Sivas

A benim bahtı yârim,
Gönülde tahtı yârim,
Yüzünde göz izi var,
Sana kim baktı yârim.

Tuncer Okan-Amasya

MÂNİLER

ÖĞRENDİKLERİM, HOŞLANDIKLARIM VE PAYLAŞTIKLARIM

Yukarıdaki mânilere ait
çıkarımlarım:

- ✓.....
- ✓.....
- ✓.....
- ✓.....
- ✓.....
- ✓.....

En çok hoşlandığım mâni:

En çok paylaşmak
istediğim mânî:

Mâniler, oğula, kıza, geline, çocuklara öğüt vermek için de kullanılmaktadır. Bu amaçla en çok beğendiğiniz manileri seçiniz. Seçtikten sonra aşağıdaki iki etkinlikten birini yapınız.

- ✓ Seçtiğiniz mânileri okuyarak videoya çekiniz. Çektiğiniz videoyu ailenizle paylaşınız.
- ✓ Arkadaşlarınızla üçer veya dörder kişilik gruplar oluşturarak birbirinize sırayla okuyunuz.

+

+

+

Tekerlemeler

The image features a vibrant purple background with a subtle horizontal line pattern. In the center, a bright yellow, rounded rectangular card is displayed, slightly overlapping a white card beneath it. The word 'Tekerlemeler' is written on the yellow card in a bold, orange, rounded font with a dark blue outline. Surrounding the cards are several white plus signs and two clusters of small, light purple dots, one above and one below the yellow card, adding a decorative touch.

Arkadaşlar,

Biliyorsunuz ki ben bir tekerleme ustasıyım. Tekerlemeler, söz, sözcük ve seslerin birbirine benzemesinden faydalanılarak söylenen, yarı anlamlı, güzel cümlelerdir. Ölçü ve kafiye içeren basmakalıp sözler diye de ifade edilebilir. Bir çeşit laf cambazlığı da denebilir tekerlemeler için. Hayal ürünü olduklarından yarı anlamlı ya da tamamen anlamsız da olabilirler. Tekerlemeler, kalıp olarak kullanılan ifadelerdir.

Tekerlemeler, Türkçenin kelime zenginliğini ortaya koyarlar. Masal ve bilmecelerin giriş ve sonuç kısımlarında sıkça kullanılırlar. “Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde.” gibi kafiyeli sözleri, masal, bilmece gibi türlerin giriş veya sonuç kısımlarında görürüz.

Bunların dışında çocuk oyunlarında ve birçok edebiyat türünde sıklıkla kullanılan tekerlemeler, duyulduğunda merak uyandırıp dikkat çekerler.

Tekerleme; dinleme ve konuşma becerilerini kazanmada çocuklara yardımcı olur. Dilin tüm özelliklerini sıklıkla yapılan tekrarlar sayesinde öğrenmeyi ve ezber alışkanlığı kazanmalarını sağlar.

Tekerlemeye masal ve bilmece dışında hikâye ve halk tiyatrosu gibi bazı edebi türlerin içinde ve özellikle çocuk oyunlarında rastlanır. Doğu Anadolu’da “döşeme”, Güney Anadolu’da “sayışma” adı verilir.

Tekerleme, şu anda okuduğunuz kitap serimiz içinde de yer vardığımız karagöz ve orta oyununda da vardır ve “muhavere” denir.

Tekerlemeler bugünlerde en çok akıcı ve güzel konuşma amacıyla kullanılmaktadır. Türkçe öğrenirken elde edilen kazanımların gelişimi bir tekerleme çalışması ile daha da pekişir.

Haydi şimdi sizin için seçtiğim tekerlemelere bir göz atın.

KÖŞE

Şu köşe yaz köşesi,
Şu köşe kış köşesi.
Ortasında su şişesi.

GÜL VE BÜLBÜL

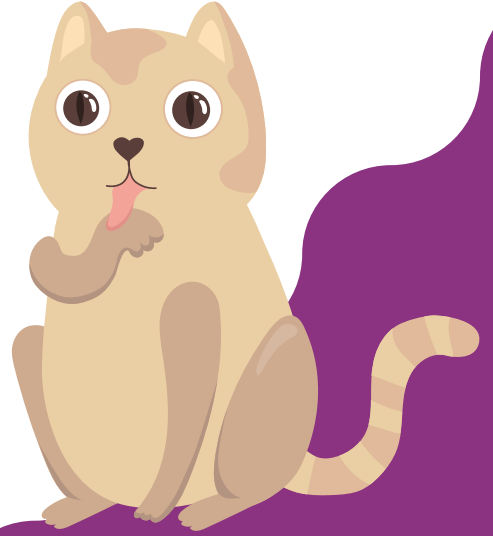
Gül dibi bülbül dili gibi,
Gül dibi bülbül dili.

TEKİR KEDİ

Gece penceredeki tekir kedi,
Kendi tenceresindeki eti yedi.

SİZ - BİZ

Bizde bize biz derler,
Sizde bize ne derler?

YOĞURT

Bu yoğurdu sarımsaklasak da mı saklasak, sarımsaklamasak da mı saklasak.

TAKATUKA

Al şu takatukaları takatukacıya takatukalatmaya götür. Takatukacı takatukaları takatukalamazsa, Takatukacıdan takatukaları takatukalatmadan al da gel.

CIRCIR BÖCEĞİ

Circir böceği çeneli cici annenin çıtır pıtır kızının çıtı pıtı çıtkırıldım çocuğu için çıtı pıtı hanım, cici annesine çatmış, çıkmış.

ÇAYLAK ZÜLKÜF

Çapakçurlu çapaçul çarkçıbaşı çaylak Zülküf, Çatalcalı çakmakçı çivit Cahit'e: Behey çaçabalığı çepiç, çerçi, çakaloz, çayır horozu, çöpçatan, çurçur, çirişotu demiş.

ERGENE'NİN ECESİ

Ertenekli Örtenekli, Ergene'nin ecesi, Esentepe'nin eğlencesi, Erdenler erkete Erdem'le bize geldiler.

BERBER

Bir berber bir berbere bire berber gel beraber bir berber dükkânı açalım demiş.

TEKERLEMELER

ÖĞRENDİKLERİM, HOŞLANDIKLARIM VE PAYLAŞTIKLARIM

Tekerlemelerin akıcı ve güzel konuşmaya etkisi açısından öğrendiklerim:

Akıcı ve güzel konuşma için araştırdığım diğer tekerlemeler;

Hoşuma en çok giden
tekerleme:

İçeriğini değiştirmek
istediğim tekerleme:

**En çok beğendiğiniz tekerlemeyi seçiniz. Seçtikten
sonra aşağıdaki iki etkinlikten birini yapınız.**

✓ Seçtiğiniz tekerlemeleri okuyarak videoya çekiniz.
Çektiğiniz videoyu ailenizle paylaşınız.

✓ Seçtiğiniz tekerlemeleri aynanın karşısına geçip
okuyunuz.

+

+

+

Halk
Hikâyeleri

Arkadaşlar,

Bu bölümde sizlere halk hikâyelerinden söz edeceğim ve bir de hikâye sunacağım. Hikâyeme geçmeden önce sizlere bu sözlü edebiyat ürünüyle ilgili bilgiler vermek istiyorum:

Destan, masal, efsane ve fıkra gibi anlatmaya dayalı türlerden olan halk hikâyelerinin Türk halk edebiyatı içinde önemli bir yeri vardır. Halk hikâyeleri, Anadolu'da 16. yüzyılda destanın yerine ortaya çıkmış bir türdür. Halk hikâyeleri, Anadolu'da göçebelikten yerleşik hayata geçişin ilk edebî ürünlerindendir. Aşk, kahramanlık gibi konuları işler.

Kökeni Türk, Arap, İran ve Hint edebiyatına dayanır. Âşıklar ve meddahlar tarafından anlatılan halk hikâyeleri, düz yazı ve şiirin birlikte kullanıldığı bir türdür.

Halk hikâyelerinin olay örgüsünde mutlaka engel ve zorluk vardır ve kahramanın amacına ulaşması için bunları yenmesi gerekir. Bunun sonucu olarak da halk hikâyelerinde mücadele etmek ve yılmamak gerektiği verilen önemli derslerdir.

Türk halk hikâyelerinin genel yapısını bir kahraman ve ona bağlı olaylar oluşturur. Köroğlu, Şah İsmail, Elif ile Mahmut, Melikşah, Âşık Garip, Derdiyok ve Zülfüsiyah, Razınıhan ile Mahıfıruze, Gül ile Sitemkâr, Tahir ile Zühre, Arzu ile Kamber, Aşık Kerem, Emrah ile Selvican Türk edebiyatının önemli halk hikâyeleri arasında sayılabilir.

Halk hikâyeleri, destanların, zaman içerisinde biçim ve öz değişikliğine uğramasıyla oluşmuşlardır. Halk hikâyelerinde destanlara göre olağanüstü olaylar, kahramanlar ve mekânlar azalmış, kişiler ve olaylar doğal haline gelmiştir.

Halk hikâyeleri ilahi bakış açısı ile oluşmuştur. Yani hikâyelerin anlatıcısı her şeyi bilen kişidir. Metinleri kurmacadır ve dil şiirsel hali ile kullanılır.

Halk hikâyelerinde anlatılan bazı olayların tarihle çok yakın ilişkisi vardır. Örneğin Köroğlu hikâyelerinde Celali ayaklanmaları anlatılmaktadır.

Bahsettiğim halk hikâyelerinden duyduğunuz veya okuduğunuz var mı?

Haydi şimdi sizinle birlikte “Köroğlu’nun Rüyası” hikâyesini okuyalım.

KÖROĞLU'NUN RÜYASI

Yiğitler bir meclis kurmuş, oturuyorlardı. Köroğlu'nun hem en yakın arkadaşı hem de evlatlığı Ayvaz saz çalıp hikâye anlatmaktaydı. Köroğlu da bir köşeye uzanmış yatıyordu.

Köroğlu birden sıçrayıp gözünü açtı. Yerinden zıpladı ve sersem sersem oturdu. Bütün yiğitler Köroğlu'na baktılar. Ayvaz saz çalmayı ve hikâye anlatmayı bıraktı. Köse Zennar, Köroğlu'nun bu oturuşunda bir sebep olduğunu anladı. Ona bakıp:

— Hey Köroğlu! Sana ne oldu? Sen düşünde, güçlü bir düşmanla mı vuruştun ya da kâbus mu gördün, diye sordu. Köroğlu, konuşmaya başladı ve yiğitlerine şöyle dedi:

— Yiğitler, ben tuhaf bir rüya gördüm. Bu nedenle sıçrayıp uyandım, dedi. Köse ona bakıp:

— Köroğlu, rüyanı anlat, yorumlaması bizden, dedi. Köroğlu, yiğitlerine bakıp:

— Benim gözüme üç yangın göründü. Bu yangınlar gittikçe bizim yurdumuza yaklaştı. Herkes kaçmaya başladı. Ben de ne yapacağımı bilemeden sıçrayıp uyandım, dedi.

Köroğlu'nun sözlerini işiten yiğitlerin her biri kendine göre bu rüyayı yorumlamaya başladı. Köse o an yerinden kalkıp:

— Yangın düşmandır. Bizlere yaklaşan düşmana karşı hazırlık görmeliyiz, dedi. Başka bir yiğit:

— Ateş düşüncedir. Köroğlu düşüncelidir. O son zamanlarda yemeden içmeden kesildi, dedi. Bir başkası:

— Ateş sıkıntıdır. Bizim başımıza gelecek bir bela var. Ben bu belanın ne olduğunu bilmiyorum, dedi.

Sözün özü, herkes bu rüyayı kendine göre yorumladı. Bu yorumlara Köroğlu da Köroğlu'nun yiğitleri de pek inanmıyordu, onların akıllarına yatmıyordu. Bu sırada Köroğlu'nun Deli Perren adlı yiğidi söze girdi:

— Bu düşün yorumunu sadece Korkut Ata (Dede Korkut) bilebilir. Onu buraya çağırmak gerek, dedi.

Deli Perren'in söylediğini Köroğlu ve yiğitleri uygun buldu. Köroğlu, Köse'den yanına üç yiğit alarak Korkut Ata'yı davet etmek için gitmesini istedi. Bu karara yiğitler razı oldular. Köse ve diğer atlılar zaman kaybetmeden atlarına bindiler. Korkut Ata'yı çağırmak için yola düştüler.

Yiğitler sabaha doğru Korkut Ata'nın obasına vardı. Korkut Ata uykusundan uyanıp dışarı çıktı. Elini yüzünü yıkayıp bir süre oturduktan sonra, yiğitleri gördü. Onları içeri buyur etti. Misafirlere sofru hazırladı. Yiyip içtiler.

Daha sonra Korkut Ata; "Yiğitler, hayırdır, hangi haber ile geldiniz?" diye sordu. Köse Zennar bu vakit yerinden kalktı:

— Bizleri Köroğlu ağamız size gönderdi. Sizi davet etmeye geldik. Köroğlu ulu bir meclis kuruyor, buna sizi de çağırıyor, dedi.

Korkut Ata bu sözleri duyunca yol hazırlığına başladı.

Korkut Ata, Köroğlu'nun yiğitleri ile at bindi.

Korkut Ata ile Köroğlu'nun yiğitleri az yol alıp çok yol alıp Çamlıbel yurduna yaklaştılar.

Onların geldiğini duyan Köroğlu, yiğitleri ve ulusu ile Korkut Ata'yı yolda karşılamak için hazırlığa girişti. Korkut Ata onların karşılamaya geldiğini görüp attan indi, hâl hatır soruştular, hep beraber Köroğlu'nun Karakale'sine geçtiler.

Köroğlu, Korkut Ata'yı, donatılmış konukevine alıp getirdi. Meclis hanesinin içi dışı insan ile dolup taştı. Herkes en güzel giyeceklerini giyinmiş, gelinler kızlar toy* giysileriyle süslenmişti.

* Toy: Düğün

Herkes çok mutlu idi. Bu mutluluk içinde Köroğlu'nun meclisinde tatlı sohbetler başladı. Her yerden misafirler akın etti. Bu misafirleri Çamlıbel halkı kabul etti, her ev ulu meclis evine dönüştü.

Ertesi gün tan vaktiyle birlikte bir haberci, Köroğlu'nun ulu meclisinin başlayacağını Çamlıbel ulusuna/Oğuzlarına duyurdu. Böylece, dört bir yandan davetliler Köroğlu'nun misafir hanesine gelmeye başladı. Atlar tutuldu, konuklar karşılandı, yemekler pişirildi, içecekler taşındı. Kısaca hizmetkârlar erinmeden hizmet ettiler, ayak üstünde durdular.

Korkut Ata ise halı döşenen geniş meydanda saz çalmaya ve destan anlatmaya başladı. Aynı bu biçimde üç gün Karakale'de, üç gün Tazekale'de ziyafet meclisi düzenlendi.

Bu mecliste Korkut Ata söz söyledi, boy boyladı, saz çaldı, name destan anlattı. Açlar doyuruldu, çıplaklar giydirildi. Böylece ulu bir ziyafet oldu. Böyle bir meclis hiç görülmemişti.

Derken Köroğlu'nun meclisi sona erdi. Misafirler evlerine dağıldı. Köroğlu ise yiğitleriyle birlikte Korkut Ata'yı alıp Karakale'ye vardı. Konuklar için hazırlanan çadıra girdiler. Burada, Köroğlu'nun kırk yiğidi ve yaşı ulular* vardı.

Köroğlu gördüğü düşü Korkut Ata'ya anlattı:

— Ben yatıp uyurken, gözüme üç ateş göründü. Bu yangın yavaş yavaş Çamlıbel'e yaklaşıyordu. Ben ne edeceğimi bilemeden uyanmışım, dedi.

Bunun üzerine Korkut Ata, Köroğlu'nun düşünüyorumlayıp şöyle dedi:

— Ey oğlum Köroğlu! O senin üç yangının, gelmekte olan açlık yıllarıdır. Siz bu açlıktan ilinizi ve ulusunuzu iyi koruyun, dedi.

Bu sözlerden sonra, mecliste bir uğraş başladı. Köroğlu, Korkut Ata'ya bakıp:

* Yaşı ulu: İhtiyar

— Ey hürmetli Korkut Ata'm! Bu açlığa karşı ben ilimi ve ulusumu nasıl korurum, diye sordu.

Korkut Ata, Köroğlu'na ve orada olan bütün Oğuz halkına öğüt vererek şöyle dedi:

Argış edin tüm yurda,
Telaşlanmak olmaz merde**,*

*Karga gibi mahsul*** toplan,
Çuvala koymadan kaplan,*

*Mahsul yığın her taraftan,
İran'ı, Turan'ı, Arap'tan,*

*Sonra onu iyi saklan,
İl ve ulusu şundan haklan,*

*Sakın onu sarf etmeyin,
Günah etse hiç ötmeyin,
Sarf edenler cezalansın,
Çalanlar cezalansın,*

* Argış etmek: Ticaret yapmak, başka yerden mal getirmek, kervancılık yapmak.

** Mert: Yiğit, sözünün eri, güvenilir (kimse).

*** Mahsul: Ürün.

*Böyle etsen açlık olmaz,
İl ve ulusun yerde ölmez,*

*İl ve ulusun razı olur,
Tokluk günler sonra gelir,*

*Böyle et de koru ilin,
Bu sözümü iyi bilin...*

Korkut Ata, sözünü tamamladı. Bundan sonra Köroğlu, oturan yaşı ululara ve yiğitlere üç gün sonra mahsul yığmak için iş birliği yapılacağını duyurdu. Herkes hoşlaşıp evlerine dağıldı. Köroğlu, Korkut Ata'yı yolcu edip kendi çadırına döndü.

Böylece Köroğlu'nun rüyası ve Korkut Ata'nın yorum ve nasihatleri, Çamlıbel halkını üç yıl sürecek açlıktan korudu.

Etkinlikler

Köroğlu'nun yerinde ben olsam;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Kahramanlık konusu işleyen bir halk hikâyesi
araştırıp aşağıya yazar mısınız?

HALK HİKÂYESİ

ÖĞRENDİKLERİM, HOŞLANDIKLARIM VE PAYLAŞTIKLARIM

Hikâyenin beni etkileyen
en önemli yeri:

Hikâyeden
öğrendiklerim;

Korkut Ata, insanlara
şunları öğütlemiştir:

1

2

3

4

5

Hikâyede değiştirmek
istediğim yer :

Çünkü;

+

+

+

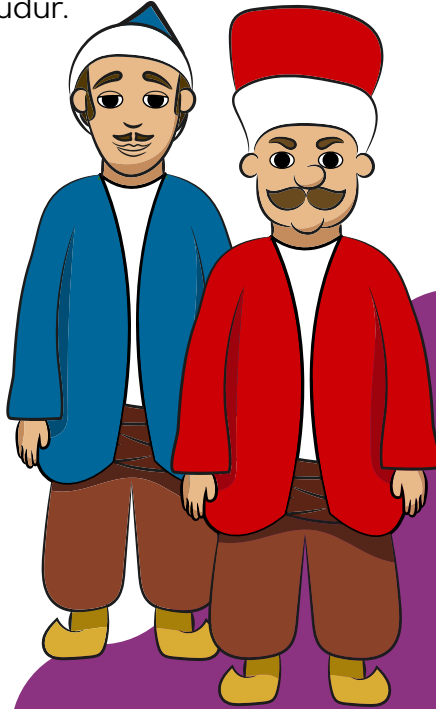
Orta Oyunu

Pişekâr: Merhaba arkadaşlar, kitabımızın bu bölümünde sıra geldi bize yani orta oyununa. Sizlere güzel bir oyun canlandıracağız.

Kavuklu: Ben hazır değilim oyuna. Sen kitabı okuyanlara orta oyunu hakkında bilgi ver. Ben de bu arada hazırlanayım.

Pişekâr: Olur tabii.

Orta oyunu, sahne, perde ve dekor kullanılmadan halkın arasında oynanan çok aktörlü ve çalgılı geleneksel Türk tiyatrosu türüdür.

Oyun, bir meydanda etrafı seyircilerle çevrili yuvarlak bir alanda oynanır. Oyuncuların giysilerinin bulunduğu çadıra veya perdeyle kapatılmış yere "sandık odası" adı verilir. "Kapı" oyuncuların oyun alanına girdikleri yerdir.

Orta oyununun iki önemli kahramanı Pîşekâr ile Kavuklu'dur. Pîşekâr hem oyuncu hem sahneye koyucu hem yazar gibi davranır.

Kavuklu ise oyunun başkomiğidir. Pîşekâr Karagöz'deki Hacivat'a, Kavuklu Karagöz'e benzer. Aslında orta oyununa Karagöz oyununun canlı kanlı oyuncularla oynanan şekli demek yanlış olmaz.

Bir orta oyunu giriş, muhâvere, fasıl ve bitiş bölümlerinden oluşur. Oyunlarda metin yoktur. Yani tamamen doğaçlamadır. Oyuncular yazılı bir metni ezberleyip sahneye çıkmadıkları gibi, sözlerini unuttuklarında onlara hatırlatan bir suflör de yoktur. Oyuncular karakter özelliklerine göre olayı canlandırırlar. Canlandırmalar genellikle güldürme ve yanlış anlama üzerine kuruludur.

Kavuklu: Teşekkür ederim. Ben de çocuklara bir ödev vereyim de kendi oyunumuza geçelim.

Pişekâr: Neymiş ödev Hamdiciğim? Zor olmasın!

Kavuklu: Çok zor değil canım. Orta oyununun geleneksel tiyatro oyunları ile benzerliği ve farklılığı hakkında araştırma yapacaklar. Hadi, kolay gelsin...

KUNDURACI

KİŞİLER:

PİŞEKÂR (Küçük İsmail Efendi)

KAVUKLU (Hamdi Efendi)

GİRİŞ

(Şarkı söylendikten sonra Pişekâr gösteri yerine çıkar. Pişekâr mavi cübbeli ve mavi sivri külahlı olup elinde şakşak yani yarık bir değnek bulunur).

PİŞEKÂR — Amman benim pehlivanım!

İÇERDEN BİRİSİ — Buyur benim pehlivanım!

PİŞEKÂR — O da hesap değildir.

İÇERDEN BİRİSİ — Nedir hesabın?

PİŞEKÂR — “Kunduracı” oyununun taklidini aldım, çalsın çalgılar, hazır bulunanlar seyretsiner.

FASIL

KAVUKLU — Yalnız “Hayırdır” olmaz. Bana bir iş bulmalı.

Uzun zamandır işsiz güçsüz dolanırım. Aslında elim iş tutmasını bilir. Hatta geçenlerde kunduracı* Ahmet Ağa’ya çırak oldum.

Orada kundura** dikmesini öğrendim. Öğrendim öğrenmesine de zavallı adamcağız bir süre sonra iflas etti. Artık benim de orada durmam mümkün olmadı.

Belki başka bir kunduracı dükkânına çırak olurum veya elimizin altında boş bir dükkân varsa o dükkânı kendim işletmek üzere sana müracaat eyledim.

PİŞEKÂR — Pek güzel ama bakalım sen ustanın yanında sökük ayakkabıları mı dikerdin? Altı yırtık pabuçları mı tamir ederdin? Yoksa doğrudan doğruya yeni kundura mı yapardın? Önce bunu bir anlayalım.

* **Kunduracı:** Kundura yapan veya satan kişi.

** **Kundura:** Kaba işlenmiş, başsız ayakkabı.

KAVUKLU — Ben hepsini yaparım. Mesela yeni kundura oldu mu, tutkal ile potininin* altına kalınca bir deri yapıştırdım mı adam ayağını sokar sokmaz bir taraftan çıkar.

PİŞEKÂR — Doğrusu kunduracılıkta olağanüstü ustalığınızın olduğuna şimdi inandım.

KAVUKLU — Elbette... Açıkgoz bir adam böyle kunduracılık gibi ufak tefek şeyleri çabucak öğrenir.

PİŞEKÂR — Neyse. Şurada elimin altında güzel bir dükkân var. Artık sermayesi benden, işletmesi senden olsun. Şöyle bir şartım var. Kazandığımız paranın yarısı senin...

KAVUKLU — Yarısı benim.

PİŞEKÂR — Yahu sözümü kesme, dinle...

KAVUKLU — Tamam, devam et öyle ise...

* **Potin:** Koncu ayak bileğini örtecek kadar uzun olan, bağcıklı veya yan tarafı lastikli ayakkabı.

PİŞEKÂR — Bak Hamdiciğim, dükkânı sana vereceğim
ama ilerde: “Para kazanmadım, şöyle oldu, böyle
oldu, boş laf” istemem.

KAVUKLU — Hayhay kardeşim. Ticaret yapalım, yarısı
senin, yarısı benim geçinir, gideriz.

PİŞEKÂR — Tamam, birbirimizi kandırmayalım,
birbirimize yalan söylemeyelim yeter.

KAVUKLU — Hayhay kardeşim. Gül gibi geçinip gidelim.

PİŞEKÂR — Aman birader*, az kalsın unutuyordum
sizinkiler nasıllar?

KAVUKLU — Birader, sen bu yalancılıktan ne zaman
vazgeçeceksin?

PİŞEKÂR — Birader, ne zaman yalan söyledim
sana?

* **Birader:** Ey dost, arkadaş.

KAVUKLU — Hâlâ “Yalan söylemedim.” diyorsun. Benim evim bile yok, benim gibi züğürt* bir adamda kiler** ve mutfak ne arar?

PİŞEKÂR — A birader ben sana kilerden, mutfaktan söz etmiyorum, familyanızdan*** söz ediyorum.

KAVUKLU — Allah’a şükür iki senedir fanila**** giydiğim yok, kış pamuklu hırka ile çıkarıyorum.

PİŞEKÂR — Canım, sana “fanila” diyen oldu mu? “Familya” dedim, yani karını sordum.

KAVUKLU — Sorma birader. Geçen sene beş on okka almıştım, baktım ki havalar sıcak gidiyor, erimesinden korktum, dondurma yaptım.

PİŞEKÂR — Of birader canımı sıkmaya başladın! Ben sana karını dondurmanı sormuyorum; canım sizin kaşık düşmanı yok mu?

* **Züğürt:** Parasız, pulsuz, meteliksiz.

** **Kiler:** Evlerde yiyecek, içecek ve erzakın saklandığı oda, ambar veya dolap

*** **Familya:** 1. aile; 2. (burada) karı, eş.

**** **Fanila:** Genellikle ince pamuk ipliğinden dokunmuş, ten üzerine giyilen iç çamaşırı.

KAVUKLU — Onları karıştırma birader. Eve kaşık dayandıramıyorum. Bizim hanım biraz pasaklıdır*. Kaşıkları yağlı bırakıyor, kaşık düşmanları** da bizim evde pek çoktur, birer birer götürüyorlar.

PİŞEKÂR — Canım, birader, senin bugün sözlerin hep abuk subuk***.

KAVUKLU — O benim pek ahbabımdır.

PİŞEKÂR — Kim?

KAVUKLU — Arnavut Sadık.

PİŞEKÂR — Canım, Arnavut Sadık'ı kim sordu? "sözlerin setrepekidir"**** demek isterim.

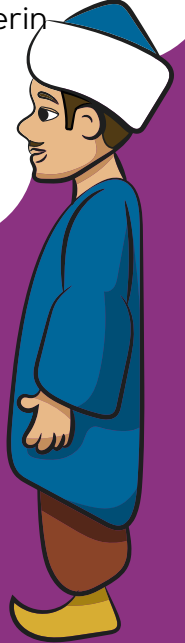
KAVUKLU — Ah şimdi şu ağaçların altında olsa da bir sürahi, şerbet doldursam da içsem.

* **Pasaklı:** Giyimine veya eşyanın temizliğine, düzenine önem vermeyen kimse.

** **Kaşık düşmanı:** Kadın, eş.

*** **Abuk subuk:** Saçma sapan.

**** **Setrepeki:** Saçma-sapan. (Süre-i Mekki "Mekke kirazı" sözünden bozma).

PİŞEKÂR – Canım, şerbetin burada konusu ne?

KAVUKLU – Canım, sen “sert kahve” demedin mi?

PİŞEKÂR – İnan olsun, birader, bugün senin edep ile erkânın* yok.

KAVUKLU – Dün gördüm.

PİŞEKÂR – Neyi gördün?

KAVUKLU – O gebe dükkânı.

PİŞEKÂR – Ulan köftehor, gebe dükkân olur mu? Sana “edep ile erkân”dan söz ediyorum.

KAVUKLU – Bir evle iki dükkândan mı bahsediyorsun.

PİŞEKÂR – Artık canımı sıkmaya başladın Hamdi. Bak, yavrum akşam olunca eve gidersin, kapıyı çalarsın; kapıyı sana kim açar?

KAVUKLU – Ben açarım.

* **Edep ile erkân:** Yol yordam, törelere uygun davranış.

PİŞEKÂR – Demek ki anahtarı yanında gezdirirsin.
Elindeki mendili veyahut çıkını* senin elinden kim alır?

KAVUKLU – Ben alırım.

PİŞEKÂR – Arkadaş, seni kimse karşılamaz mı
merdivende?

KAVUKLU – Karşılar.

PİŞEKÂR – Kim?

KAVUKLU – Ben karşılarım.

PİŞEKÂR – Pekâlâ. Akşam oldu mu yemeğini kim
hazırlar?

KAVUKLU – Ben hazırlarım.

PİŞEKÂR – Yatağını kim yapar?

KAVUKLU – Ben yaparım.

* **Çıkın:** İçine konan şeyi örtecek şekilde
çapraz uçları birbiri üstüne getirip
bağlanan büyükçe mendil,
bohça cinsi bir bez.

PİŞEKÂR — Kim kaldırır?

KAVUKLU — Ben kaldırıyorum.

PİŞEKÂR — Ortalığı kim süpürür?

KAVUKLU — Ben süpürürüm.

PİŞEKÂR — Kim dedi?

KAVUKLU — Ben dedim.

PİŞEKÂR — Kime dedin?

KAVUKLU — Bana dedim.

PİŞEKÂR — Kim gördü?

KAVUKLU — Ben gördüm.

PİŞEKÂR — Kim çamur yedi?

KAVUKLU — Ben çamur... Az kalsın bana çamur yediriyoordun.

(Kendi kendine) — Sanki ben ne dediğini anlamıyorum şimdi. Bizim hanımdan bahsediyor. Her neyse. Neme lâzım benim! Şimdi şu dükkânı tutarak işimle meşgul olayım.

PİŞEKÂR – Haydi, Hamdiciğim seninle yavaş yavaş dükkâna kadar gidelim.

(Davul zurna oyun havası çalarak Pişekâr önde, Kavuklu arkada meydanı bir kere dolaşırlar. Sonra kunduracı dükkânına giderler. Bu dükkân ince ince çitalardan yapılmış iki parmaklıktan ibarettir. Önünde bir kunduracı tezgâhı, biraz çivi, bir iki çekiç, birkaç eski kunduradan oluşmaktadır. Önüne gelir gelmez Pişekâr elindeki şakşak denilen tahtadan yapılmış tahminen bir metre uzunluğundaki değneği dükkânın parmaklığına sürterek dükkânı şöyle açar gibi yapar.)

PİŞEKÂR – Bak, Hamdiciğim, işte dükkâna geldik. Bu dükkânın havası gayet iyi olduğu gibi üstündeki odaları, altındaki sarnıcı* ve pencereleri denize bakar.

* **Sarnıcı:** Yağmur sularının biriktirildiği üstü kapalı yapı.

KAVUKLU — Sen de yalan dendi miydi artık senin üzerine yalan söyleyecek olmaz. Zirâ beni dükkân diye getirdiğin yer dükkân değil, âdeta sokaklarda köpek yavrularının yattıkları çalı çırpıdan yapılmış kulübelere benziyor. Ben burada kunduracılık yapamam. Çünkü buraya ben sığmam. Bir de “Üstünde odalar var ve havası gayet iyi, hatta deniz gözükmüyor.” diyorsun. Yahu insafsız adam! Buradan deniz değil, Göksu deresi bile gözükmüyor. Bunun üstünde oda değil, tavanın çatısı bile yok.

PİŞEKÂR — Aman birader, ne söylüyorsun? Bak, şu sağ taraftaki kapıdan girer girmez tahminen on beş metre ileriye gidilir gidilmez, soldaki merdivenden yukarıya çıkmalı. Aman birader, yavaş çık. Çünkü merdivenler biraz yüksekçedir, ayağın ve gözün alışmamıştır; acele ile çıkarsan, sende acemilik var, belki düşersin, bir yerini ağrıtırısın.

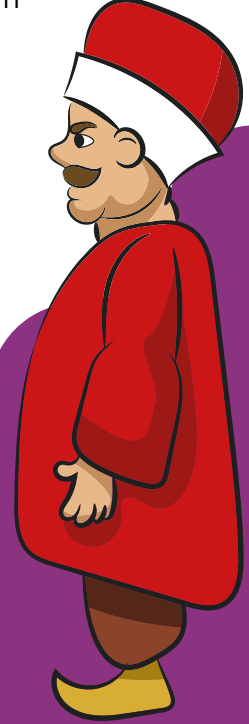
KAVUKLU — Vallahi birader, seni bir temiz tepelerim, ondan sonra da seninle ilgili mahalleliden bir kâğıt alıp seni tımarhaneye kadar gönderirim yoksa. Adamakıllı konuş, öyle yalan yere dükkân odalarından ve merdivenlerinden söz etme.

PİŞEKÂR — Her neyse birader, hazırı meydanda: işine gelirse otur, işine gelmezse oturma.

KAVUKLU — Benim işime gelir. Ben şimdi bugünden itibaren işime başlayacağım. Mademki ortağız, git biraz kösele, çivi, kalıp gibi şeyler al getir de işimize başlayalım.

PİŞEKÂR — Baş üstüne birader. Ben şimdi gider, ne lazımsa alıp bir saate kadar gelirim (*deyip gider.*).

KAVUKLU — (*Kendi kendine*) Bu akılsız adam da beni buraya kunduracı diye bıraktı, halbuki eski yamamasını bile bilmem. Her neyse. Bir vakit de böyle vakit geçiririz (*diyerek dükkâna girer oturur.*).

ORTA OYUNU

ÖĞRENDİKLERİM, HOŞLANDIKLARIM VE PAYLAŞTIKLARIM

Oyundan öğrendiğim en
önemli husus;

Oyunun en çok
hoşlandığım yeri:

Oyunda ben oynayacak
olsam
(Kavuklu veya Pişekâr)
rolünde oynardım. Çünkü;

Oyundan hareketle
karşılıklı konuşma
sırasında etkili dinlemenin
önemine ilişkin
öğrendiklerim;

Oyun devam edecek
olsa genel olarak
hikâyenin akışının nasıl
gitmesi gerekir? Ayrıntılı
açıklayınız.

+

+

+

Çocuk Oyunları

Merhaba Arkadaşlar,

Siz de benim gibi oyun oynamayı çok seviyorsunuz değil mi? Her ocuk, oyun oynamayı sever tabi. O zaman kitabımızın bu bölümünde ocuk oyunlarını biraz daha detaylı tanıyalım:

ocuk oyunları, genellikle çocukların kendi aralarında oynadığı ama bazen yetişkinlerin de dahil olduğu oyunlardır. Bazı oyunlar için açık alan gerekirken, bazıları i meknda herhangi bir yerde oynanabilir. Tek kişilik ocuk oyunları olduğu gibi birden fazla hatta onlarca kişi ile oynanan oyunlar da mevcuttur.

ocuk oyunlarının bir kısmı, ufak tefek farklılıklarla birçok ülkede oynanır. Seksek, körebe, ip çekme gibi oyunların yüzyıllardır kültürel aktarımla günümüze kadar geldiği biliniyor. Bu süreçte bazı ocuk oyunları aynı kalırken bazıları farklı kurallarla oynanmaya devam etmiştir.

Açık havada ya da evde oynanan oyunlar, kağıt-kalemle oynanan oyunlar, sportif oyunlar, müzikal oyunlar gibi çeşitlendirebileceğimiz çocuk oyunları çocuğu gerçek hayata hazırlar.

Oyunlar aynı zamanda çocuğun iç dünyasını dışa vurması bakımından da etkin bir araçtır.

Oyun oynarken özellikle koşma, atlama, tırmanma, sürünme gibi fiziksel hareket gerektiren oyunlar, çocuğun metabolizmasının düzenli çalışmasını sağlar. Vücuttaki fazla yağların yakılması, kasların güçlenmesi çocuklar büyürken çok önemlidir.

Oyun sosyal bir etkinlik olduğundan her oyunun çocuğun sosyal gelişiminde olumlu etkileri vardır. Bu oyunlar arasında sosyal gelişim açısından en etkili olanlar hayali oyunlardır. Mesela evcilik oynarken çocukların anne, baba, çocuk veya abla, abi gibi roller alması onların gözlem yeteneğini geliştirir çünkü aldığı rolü oynayabilmesi için etrafını izlemesi gerekir.

Ebeveynlerin çocuğa oyun oynaması için uygun ortam ve yeterli malzeme sağlaması önemlidir. Evin bir kğesi, bir odası, bahçesi, oyun parkları olabilir.

Kültürümüzde de ocuk oyunları önemli bir yere sahiptir. Türk ve İslam dünyasından çeşitli dönemlere ait resim, minyatür ve yazılı kaynaklardan birçok oyun ve oynandıkları tarih ile ilgili bilgiler edinilmektedir. Gelin şimdi bunların birkaçını inceleyelim.

DEDEMİN BAHÇESİ

Oyunun mekânı: Açık alan

Oyuncu sayısı: En az 4 kişi

Oyun için hazırlanan çocuklar el ele tutuşarak bir daire oluşturur. Sonra birbirlerinin ellerini bırakarak “*Dedemin Bahçesi*” şarkısını söyleyerek şarkının sözlerine uygun hareketler yaparlar. Şarkının sözleri şöyledir:

Dedemin bahçesinde koyunları var,

Otur dersem oturur (Çocukların hepsi oturur).

Kalk dersem kalkar (Çocukların hepsi kalkar).

Büzül dersem büzülür (Çocukların hepsi daire içine doğru daralır).

Açıl dersem açılır (Çocuklar geriye doğru hareket ederler, daire açılır).

Küs dersem küsülür (Çocukların hepsi serçe parmak açık, diğer parmaklar kapalı olarak ellerini öne doğru uzatır).

Barış dersem barışılır (Çocukların hepsi işaret ve başparmaklar açık olarak ellerini öne doğru uzatır).

Aslan, kaplan geliyor tıp (Oyuncular oldukları yerde hareketsiz durur).

Hareket eden veya gülen oyuncu/lar oyundan çıkartılır. Oyun yeniden başlayarak aynı şekilde devam eder.

HECE-HARF OYUNU

Oyunun mekânı: Açık alan

Oyuncu sayısı: 4 veya daha çok oyuncu

Oyuncular, bir daire oluşturacak şekilde otururlar ve içlerinden biri, bir kelime söyler.

Bu oyuncunun yanında oturan oyuncu, söylenen kelimenin son hecesiyle başlayan yeni bir kelime üretir. Oyunculardan biri yanana kadar oyun bu şekilde devam eder.

Kendisine sıra gelen oyuncu, yeni bir kelime üretemez veya çok uzun bir süre beklerse yanar ve oyundan çıkar.

Oyun, kalan oyuncular arasında aynı şekilde tekrar başlar ve elenmeler sonucu en sona kalan oyuncu, oyunun galibi olur.

Bu oyun, kelimenin son harfi ile başlayan kelime üreterek de oynanır.

Derleme yeri: Amasya, Merzifon

Derlenen kişi: Mehmet Tursun, 16, Öğrenci

Derlendiği tarih: 12.07.2004

AYAK OYUNU

Oyunun mekânı: Açık veya kapalı alan

Oyuncu sayısı: En az 4 kişi

Araç-gereçler: Havlu

Oyuncu sayısı en az dört olmak üzere sınırsızdır.

Oyun oynayacak çocuklar yan yana oturup ayaklarını ileri doğru uzatırlar. Kura veya saymaca ile ebe seçilen çocuk, diğer çocukların ayaklarına elleri ile tek tek dokunarak şu tekerlemeyi söyler:

*Birim, birim,
İkilim, ikilim,
Üçlüm, üçlüm,
Dörtlüm, dörtlüm,
Beşlim, beşlim,
Altılıma alma,
Yedilim yelme,
Sekizlim selme,
Dokuzum dolma,
Onlum orak,*

*On bir dayak,
Sen gir ayak,
Sen çık ayak....*

Ebe, en son kalan ayağın sahibi olan çocuğa: “*Keserin kaç’a?*” diye yüksek sesle sorar. Çocuk, “*Ona*” der. Ebe, “*Beşe alayım*” der.

Çocuk: “Çalarım taş’a, vermem beşe.” diyerek cevap verir. Ebe havlu ile çocuğun eline vurur. İkinci oyunun ebesi, havlu ile eline vurulan çocuk olur. Oyun bu şekilde devam eder.

Derleme yeri: Mersin

Derlenen kişi: Rabia Boyraz, 55, Ev Hanımı

Derlendiği tarih: 23. 07. 2006

ÇOCUK OYUNLARI

ÖĞRENDİKLERİM, HOŞLANDIKLARIM VE PAYLAŞTIKLARIM

Çocuk oyunları içerisinde
en çok hoşuma giden
oyun:

Oyunların ortak özellikleri
hakkındaki görüşlerim;

Yukarıdaki oyunlardan
öğrendiklerim:

Oyunlarda geçen ve yeni
öğrendiğim sözcükler:

En çok beğendiğiniz çocuk
oyununu belirledikten
sonra arkadaşlarınızla
veya ailenizle birlikte
oynayınız.

KAYNAKLAR

Boratav, Pertev Naili (1969). Türk Halk Edebiyatı. İstanbul: Gerçek Yayınları.

Demir, Necati (2007). Türk Sözlü Kültürünün Boyutları ve İşlevleri. I. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu, Isparta. 23-26 Ekim 2007.

Demir, Necati (2007). Türkçenin Öğretilmesinde Kullanılabilecek Etkili Bir Materyal: Türk Masalları. Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu, KKTC, 27-28 Mart 2008.

Demir, Necati (2017). Anadolu Türk Masallarından Derlemeler, İstanbul: Ötüken.

Demir, Necati (2019). Anadolu'dan Türk Çocuk Oyunları. İstanbul: H Yayınları.

Gülyüz, Hasan (2013). Yaratıcı Çocuk Edebiyatı. Ankara: Edge Akademi.

Helimoğlu Yavuz, Muhsine (2009). Masallar ve Eğitimsel İşlevleri Mesaj-İndeks. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.

<https://aregem.ktb.gov.tr/TR-12744/karagoz.html>

<https://islamansiklopedisi.org.tr/orta-oyunu>

<https://kres.muratpasa-bld.gov.tr/59hafta/mobile/index.html#p=14>

<https://www.milliyet.com.tr/cocuk/eglence/alfabe-tekerlemesi-3-kere-aaa-3-kere-bbb-6406071>

Köksal, Hasan (2002). Millî Destanlarımız ve Türk Halk Edebiyatı. İstanbul: Toker Yayınları.

Kudret, Cevdet (1994). Ortaoyunu II. İstanbul: İnkılap Yayınevi

MEB (2014). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Oyun Etkinliği 1. Ankara: MEB.

Nas, Recep (2002). Örneklerle Çocuk Edebiyatı. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.

Sakaoğlu, Saim (2011). Halk Hikâyeleri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Sever, Sedat (2003). Çocuk ve Edebiyat. Ankara: Kök Yayıncılık.

Ungan, Suat (2009), Dil Gelişim aracı olarak Tekerlemeler, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2/1, 217-225.

Yalçın, Alemdar ve Aytaş, Gıyasettin (2003). Çocuk Edebiyatı, Ankara: Akçağ Yayınları.

Orta Oyunu

Kunduracı: Cevdet Kudret, Ortaoyunu II, s.189-203,1994
İnkılap Yayınevi

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

